

Sygn. akt V ACa 422/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jadwiga Galas
Sędziowie:	SA Olga Gornowicz-Owczarek (spr.) SO del. Małgorzata Kowalska
Protokolant:	Diana Starzyk

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...)w W.

przeciwko T. C.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 14 marca 2016 r., sygn. akt X GC 552/15

- zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że w całości utrzymuje w mocy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Okręgowy w Gliwicach w dniu 24 września 2015 r., sygn. akt X GNC 442/15;
- zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 88.788 (osiemdziesiąt osiem tysięcy siedemset osiemdziesiąt osiem) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Małgorzata Kowalska	SSA Jadwiga Galas	SSA Olga Gornowicz-Owczarek
------------------------------	-------------------	-----------------------------

Sygn. akt V ACa 422/16

UZASADNIENIE

Powód (...) w W. wniósł o zasądzenie od T. C. kwoty 1.559.735,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 24 kwietnia 2015 roku. W uzasadnieniu wskazał, że pomiędzy pozwanym a (...)w K. w dniu 30 września 2008 roku została zawarta umowa o kredyt inwestycyjny. Pozwany otrzymał kredyt w kwocie 1.450.0000 zł. W związku z niedotrzymaniem warunków umowy została ona wypowiedziana pismem z dnia 10 kwietnia 2014 roku. Spłata kredytu została zabezpieczona między innymi wekslem in blanco z wystawienia pozwanego. W dniu 9 września 2014 roku Bank zawarł z powodem umowę cesji wierzytelności. Powód wypełnił zgodnie z deklaracją wekslową weksel i wezwał pozwanego do jego wykupienia czego on nie uczynił.

W dniu 24 września 2015 roku Sąd Okręgowy w Gliwicach wydał na wniosek powoda nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla .

Od powyższego nakazu zarzuty wywiódł pozwany wnosząc o jego uchylenie oraz oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania. W uzasadnieniu zarzutów pozwany wskazał, że zgodnie z deklaracją wekslową jedynym podmiotem uprawnionym do jego wypełnienia był (...). Powód nie był uprawniony do tego, aby weksel wypełnić. Z załączonego do pozwu umowy cesji nie wynika, że wierzytelność banku w stosunku do pozwanego była przedmiotem przelewu, a zatem powód nie posiada legitymacji czynnej.

Ustosunkowując się do odpowiedzi na pozew powód przedstawił pełną treść umowy cesji wraz z załącznikiem z którego miało wynikać, że obejmowała ona wierzytelność dochodzoną w niniejszym postępowaniu.

Wyrokiem z dnia 14 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach uchylił nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Gliwicach w postępowaniu nakazowym z weksla w dniu 24 września 2015 r. i powództwo oddalił, zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa kwotę 58.491 zł tytułem opłaty sądowej, od uiszczenia której pozwany był zwolniony.

Sąd Okręgowy poczynił następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 30 września 2008 roku pozwany T. C. zawarł z (...) umowę o kredyt inwestycyjny w wysokości 1.450.000 zł na dokończenie budowy hotelu w B., ul. (...). Jednym ze sposobów zabezpieczenia tego kredytu był weksel in blanco (§ 11). Z deklaracji wekslowej wynika, że posiadacz weksla tj.(...)w K. Oddział w R. zwany dalej Bankiem w przypadku nie uregulowania w terminie przez pozwanego należności wynikających z umowy będzie uprawniony do wypełnienia weksla na kwotę 1.450.000 z wraz z odsetkami, prowizją i kosztami banku. Bank mógł wypełnić weksel także w tych przypadkach, w których służy mu prawo ściągnięcia swoich należności przed nadejściem terminu płatności, na sumę odpowiadającą wysokości zadłużenia. Wypełniony weksel, posiadacz weksla będzie uprawniony przedstawić do zapłaty wystawcy weksla własnego, a w przypadku nie zapłacenia sumy wekslowej w tym terminie, wystąpić o wydanie nakazu zapłaty. Bank ma prawo opatrzyć weksel datą płatności. Miejscem płatności będzie siedziba (...).

(...) wypowiedział pozwanemu umowę kredytu dnia 10 października 2014 roku powołując się na § 14 pkt 3 umowy i wezwał do zapłaty całości zadłużenia w wysokości 1.412.610,30 zł.

W dniu 5 września 2009 roku (...)dokonał przelewu tej wierzytelności na powoda. Powód dnia 1 kwietnia 2015 roku wypełnił weksel in blanco i wezwał pozwanego do wykupienia weksla za kwotę 1.559.735,97 zł wskazując, że termin płatności weksla przypada na dzień 24 kwietnia 2014 roku.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że żądanie pozwu jest niezasadne.

Sąd Okręgowy stwierdził, że ponieważ powód samodzielnie wypełnił weksel in blanco ponosi on konsekwencje jego ewentualnego nieprawidłowego wypełnienia (art. 10 prawa wekslowego). Zobowiązanie wekslowe osoby, która weksel wręczyła, nie powstaje w razie wypełnienia weksla in blanco przez jego odbiorcę niezgodnie z otrzymanym upoważnieniem.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwany udowodnił, iż powód wypełnił weksel in blanco w sposób sprzeczny z porozumieniem wekslowym. W tym zakresie pozwany wskazał na treść deklaracji wekslowej i jej konkretne zapisy, z których wynikało, że jedyną osobą uprawnioną do wypełnienia weksla był (...). Do tych twierdzeń strona powodowa w zasadzie w ogóle się nie odniosła i poprzestała na ogólnikowym i nieprawdziwym stwierdzeniu, że pozwany nie kwestionował, że powód nabył prawa z weksla. W tej sytuacji okoliczność tę Sąd uznał za niesporną.

Nadto Sąd Okręgowy wskazał, że rację ma pozwany, kiedy wskazuje, że literalne brzmienie zapisów deklaracji wekslowej nie pozostawia wątpliwości co do tego, że jedyną osobą uprawnioną do wypełnienia weksla był (...). Deklaracja wskazuje, że posiadacz weksla tj. (...) w K. Oddział w R. zwany dalej Bankiem w przypadku nie uregulowania w terminie przez pozwanego należności wynikających z umowy będzie uprawniony do wypełnienia weksla. Również w dalszej swej treści wszelkie swe zapisy odnosi deklaracja do konkretnej osoby (...). Językowa wykładnia tej deklaracji nie pozwala więc uznać, że zamiar stron ją podpisujących był inny niż wskazywany obecnie przez pozwanego.

Dalej Sąd Okręgowy przyjął, że strona powodowa oparła swoje roszczenie wyłącznie na stosunku wekslowym, nie przejawiając inicjatywy przeniesienia sporu na stosunek podstawowy, co spowodowało, że powództwo z weksla musiało zostać oddalone. Przeniesienie sporu na stosunek podstawowy sensu stricto wymagało od powoda, aby już w pozwie lub w odpowiedzi na zarzuty od nakazu zapłaty podniósł twierdzenia uzasadniające uwzględnienie powództwa na podstawie stosunku, który weksel zabezpieczał.

W niniejszej sprawie istniały dwie płaszczyzny na jakich mógł być toczony spór. Płaszczyzna sporu wekslowego i płaszczyzna stosunku podstawowego. Wybór płaszczyzny sporu należał do powoda. Sąd uznał prawo powoda do przeniesienia sporu z płaszczyzny sporu wekslowego na płaszczyznę stosunku podstawowego po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty i w odpowiedzi na owe zarzuty., jednak stwierdził, iż tego jednak, do chwili zamknięcia rozprawy, powód w niniejszej sprawie nie uczynił. Nie złożył bowiem powód wyraźnego oświadczenia, które pozwalałoby uznać, że ujawnił powód zamiar zmiany płaszczyzny sporu. Do końca swe twierdzenia odnosił powód do weksla.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności Sąd Okręgowy w oparciu o art. 496 k.p.c. uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo.

O kosztach orzeczono zgodnie z art. 98 k.p.c. zasądzając zwrot kosztów od powoda na rzecz pozwanego zgodnie z wynikiem sporu. Zgodnie z art. 113 u.o.k.s. w związku z art. 98 k.p.c. Sąd nakazał pobrać od powoda opłatę od zarzutów od nakazu zapłaty, od uiszczenia której pozwany był zwolniony.

Apelację od wyroku wniosła strona powodowa, która domagała się jego zmiany poprzez utrzymanie w mocy nakazu zapłaty lub zasądzenie należności dochodzonej pozwem oraz przyznanie kosztów postępowania za obie instancje.

Powód zarzucił naruszenie:

1. art. 509 § 1 i 2 k.c. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez nie zastosowanie;
2. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na dowolności w ocenie dowodów z dokumentów zgromadzonych w sprawie;
3. art. 328 § 2 k.p.c. polegające na tym, iż Sąd nie ujął w uzasadnieniu wyroku wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, gdyż takie wyjaśnienie oraz takie przytoczenie przepisów prawa w zasadzie w uzasadnieniu wyroku nie występuje, co dodatkowo uniemożliwia rzeczową polemikę z treścią wyroku, w konsekwencji uniemożliwia kontrolę instancyjną.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda odniosła zamierzony skutek, choć nie wszystkie zarzuty skarżącego zasługują na podzielenie.

Za nieskuteczny należy uznać zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 328 § 2 k.p.c. Cytowany przepis określa, jakie elementy sąd jest zobowiązany ująć w uzasadnieniu wyroku. Powinno ono zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Braki te mogą dotyczyć zarówno podstawy faktycznej, jak i prawnej. Niedostatecznie jasno ustalony stan faktyczny może uniemożliwiać dokonanie oceny wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., sygn. akt II UK 346/10), a tym samym uzasadniać zarzut naruszenia prawa materialnego, gdyż o jego prawidłowym zastosowaniu można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tego zastosowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2004 r., sygn. akt V CK 92/04). Wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku polega natomiast na wskazaniu nie tylko przepisów prawa, ale także na wyjaśnieniu, w jaki sposób wpływają one na treść rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2011 r., sygn. akt I CSK 581/10). W orzecznictwie wyraźnie wskazuje się, iż zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. powinien być uznany za uzasadniony jedynie w przypadkach wyjątkowych, kiedy treść uzasadnienia całkowicie uniemożliwia sądowi drugiej instancji dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2011 r., sygn. akt I UK 325/10). Z taką sytuacją nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy poczynił ustalenia faktyczne wystarczające do rozstrzygnięcia sprawy i w zasadzie nie kwestionowane przez strony. Jasne też pozostają wywody Sądu Okręgowego wskazujące na przyczyny oddalenia żądania, a także zostały przytoczone przepisy prawa materialnego, na których oparł się Sąd Okręgowy. Poczynione w toku postępowania ustalenia faktyczne należało uznać za prawidłowe, a oceniając wiarygodność przeprowadzonych dowodów Sąd Okręgowy nie przekroczył granic swobodnej oceny dowodów określonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c., dlatego też Sąd Apelacyjny uznaje je za własne. Inną natomiast kwestią jest przyznanie racji apelującemu, że rozumowanie Sądu Okręgowego pominęło dyrektywy art. 65 i art. 509 § 2 k.c.

Z ustaleń faktycznych wynika, że powód nabył od pierwotnego wierzyciela wierzytelność wynikającą z umowy kredytu udzielonego pozwanemu. Wierzytelność cedenta była zabezpieczona wekslem in blanco, który także został przekazany nabywcy wierzytelności. Zasady wypełnienia weksla określało oświadczenie pozwanego złożone w dokumencie nazwanym „deklaracja do weksla in blanco”.

Przelew wierzytelności nastąpił w trybie art. 509 k.c. Z mocy tego przepisu wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa (§ 2 art. 509 k.c.). Do praw takich należy zaliczyć także zabezpieczenia wierzytelności. Zabezpieczeniem tym był weksel in blanco. Przeniesienie własności dokumentu następuje poprzez jego wydanie (art. 517 § 2 k.c.), co miało miejsce w tym przypadku. Przejście praw z weksla następuje zatem w drodze zwykłego przelewu na nowego jego posiadacza (powoda). Nabywca wierzytelności zabezpieczonej wekslem in blanco w takiej sytuacji może co do zasady wypełnić weksel pod warunkiem, że uczyni to zgodnie z treścią porozumienia wekslowego (deklaracji wekslowej).

Remitent, po otrzymaniu weksla in blanco od wystawcy, przenosi weksel na podstawie przelewu na inną osobę i to wraz z wynikającym z porozumienia wekslowego uprawnieniem do uzupełnienia weksla, chyba że co innego wynikałoby z takiego uprawnienia do uzupełnienia. Oznacza to, że deklaracja wekslowa (porozumienie wekslowe) mogłaby (mogłoby) upoważniać do wypełnienia weksla in blanco tylko pierwszego wekslobiorcę (remitenta), ale takie ograniczenie powinno wynikać z treści deklaracji wekslowej (porozumienia wekslowego) i zostać wykazane przez broniącego się wystawcę (art. 6 k.c.). W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2006 r. trafnie wyjaśniono, że sytuacja, w której składający podpis na wekslu in blanco (np. wystawca) imiennie upoważnia odbiorcę tego weksla do uzupełnienia, są sytuacjami typowymi w praktyce obrotu wekslowego. W tych sytuacjach przyjmuje się więc, że odbiorca weksla in blanco, imiennie określony w upoważnieniu do uzupełnienia, może przenieść weksel wraz z upoważnieniem do uzupełnienia w drodze przelewu, chyba że co innego wynika z treści tego upoważnienia do uzupełnienia. Toteż z faktu samego imiennego udzielenia odbiorcy weksla in blanco upoważnienia do uzupełnienia nie można wywodzić woli stron wyłączenia możliwości przeniesienia uprawnienia do upoważnienia. Na taką wolę

(wystawcy weksla) muszą wskazywać inne postanowienia stron lub okoliczności jego zawarcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. akt I CSK 387/10). Kwestionowanie prawidłowości uzupełnienia weksla in blanco, dokonanego przez jego aktualnego posiadacza, może zatem nastąpić w aspekcie podmiotowym (brak upoważnienia tego posiadacza do uzupełnienia weksla in blanco), ale fakt taki musi zostać udowodniony.

Tymczasem pozwany powołał się wyłącznie na treść swojego oświadczenia zawartego w deklaracji wekslowej, która nie odbiega od zwyczajowo stosowanych w stosunkach bankowych. Sąd Okręgowy przychylił się do tak zreferowanego stanowiska pozwanego mimo, że oświadczenie pozwanego nie zawiera żadnego rodzaju ograniczeń podmiotowych wobec posiadacza weksla. Pozwany upoważnił Bank do wypełnienia weksla na kwotę powstałych z tytułu zawartej umowy kredytu zaległości obejmujących należność główną, odsetki, prowizje i koszty Banku. Pozwany przy tym nie powołał się na żadne szczególne okoliczności związane z wystawieniem weksla i upoważnieniem do jego wypełnienia, które mogłyby świadczyć o ograniczeniu uprawnienia nabywcy wierzytelności zabezpieczonej wekslem do przejścia tego zabezpieczenia zgodnie z podstawową regułą art. 509 § 2 k.c. Oczywistym jest, iż oświadczenie wystawcy weksla złożone w deklaracji wekslowej podlega interpretacji według zasad określonych art. 65 § 1 k.c. Jeżeli pozwany zmierzał do wykazania, że wolą jego było upoważnienie jedynie pierwszego remitenta to powinien tą okoliczność udowodnić (art. 6 k.c.), co w przypadku tej sprawy nie miało miejsca. Podkreślić bowiem należy, że wypełnienie weksla podpisanego in blanco może być tylko wówczas uważane za niezgodne z wolą dłużnika, jeżeli sprzeciwia się ono wyraźnie oświadczonej wobec wierzyciela wekslowego woli dłużnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 1997 r., sygn. akt II CKN 158/97).

Nie kwestionując zatem teoretycznych rozważań Sądu Okręgowego zawierających interpretację art. 10 prawa wekslowego, które są oczywiście prawidłowe, należy jednak przyjąć, że Sąd Okręgowy biorąc za podstawę określone ustalenia faktyczne doszedł do błędnego wniosku, iż deklaracja wekslowa podpisana przez pozwanego w dniu 30 września 2008 r. wobec pierwszego remitenta zawierała sformułowania, które wykluczyły stosowanie normy ogólnej stanovionej w art. 509 § 2 k.c. Jej treść z pewnością na takie wyłączenie nie wskazuje.

To spowodowało, iż Sąd Apelacyjny uznał apelację strony powodowej za zasadną, gdyż żądanie powoda oparte na wekslu zasługiwało na uwzględnienie w świetle art. 509 § 2 k.c. i art. 10 prawa wekslowego.

Przyznać należy również rację skarżącemu, że wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego, strona powodowa wywodziła także przesłanki wykazujące zasadność żądania pozwu na podstawie stosunku podstawowego. Już w pozwie powód wskazał, z jakiego rodzaju umowy wynika zobowiązanie pozwanego do uiszczenia kwoty dochodzonej pozwem i przedstawił dowody na poparcie tego żądania. Pozwany w żadnym zakresie nie zaprzeczył tym okolicznościom. Dowody wnioskowane przez powoda wykazujące zawarcie umowy kredytu i konsekwencje nierealizowania swojego zobowiązania przez pozwanego Sąd Okręgowy dopuścił i poczynił na ich podstawie ustalenia faktyczne. To powinno doprowadzić Sąd Okręgowy do wniosku, że powód wykazał istnienie zobowiązania także ze stosunku podstawowego nawet, jeśli powód konsekwentnie zwalczał linię obrony przyjętą przez pozwanego zmierzającą do podważenia prawidłowości wypełnienia weksla in blanco. Jak stwierdził wyraźnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 września 2016 r., sygn. akt II CSK 776/15, jeżeli w pozwie inicjującym pierwszą fazę postępowania nakazowego powód obok weksla gwarancyjnego przedstawia także fakty i dowody uzasadniające roszczenie podstawowe albo przytacza takie fakty i dowody w odpowiedzi na zarzuty pozwanego, pojawia się możliwość utrzymania przez sąd nakazu zapłaty w mocy, w razie niezasadności roszczenia wekslowego, a wykazania zasadności roszczenia ze stosunku podstawowego.

Wobec powyższych argumentów Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone rozstrzygnięcie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i utrzymał w całości w mocy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Okręgowy w Gliwicach w dniu 24 września 2015 r. w sprawie o sygn. akt X GNC 442/15 w myśl art. 496 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. Kosztami tego postępowania obciążono pozwanego jako przegrywającego spór. Na koszty poniesione przez powoda złożyły się opłata od apelacji w wysokości 77.988 zł i wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w kwocie 10.800 zł. Wynagrodzenie pełnomocnika określono

na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

SSO (del.) Małgorzata Kowalska SSA Jadwiga Galas SSA Olga Gornowicz-Owczarek